

Kuvaile tehokkaasti

Kuvaile tehokkaasti

[[Kuvaile tehokkaasti](#)] [[Tallennuslustojen/kuvailupohjien käyttö](#)] [[Pääarikuvaile](#)] [[Minitietueen ja tallennusluston yhdistäminen](#)] [[Auktorisoitujen hakumuotojen käyttö](#)] [[Metatietosanasto ja vakiofraasit](#)] [[Muuntaja-ohjelma tietueiden aineistotyyppiin muuttamiseen](#)] [[Cyrillux-ohjelma tietueiden translitterointiin](#)]

Tallennuslustojen/kuvailupohjien käyttö

Pääarikuvaile

Kun kuvailet tietueen alusta alkaen itse, eli pääarikuvailet, käytä tallennuslustaa pohjana:

- Kuvailuohjelmien valmiit tallennuslustat erityyppisille aineistoille.
 - [Tallennuslustat Alephissa](#)
 - [Auroran kuvailupohjat](#)
 - [Koha-TäTin kuvailupohjat](#)
- Omat tallennuslustat paikalliseen käyttöön.
 - Omiin tallennuslustoihin voit valmiiksi täyttää oman organisaation käytäntöjen mukaista sisältöä.

KUMEA-ryhmä on tehnyt esimerkkejä RDA-tallennuslustoista eri aineistotyypeille, katso sivu [RDA-tallennuslustoja](#).

Minitietueen ja tallennusluston yhdistäminen

Pääariluetteloinnissa ja hankinta- tai ennakkotietueen täydentämisessä voit käyttää apuna tallennuslustoja. Alla ohjeet eri kuvailuohjelmille.

- Avaa minitietue näytölle muokattavaksi.
- Valitse **Edit Actions - Expand from Template** (tai Ctrl+E).
- Valitse avautuvasta luettelosta sopiva tallennuslusta joko palvelimelta tai omista tiedostoistasi.

Valittu tallennuslusta avautuu niin, että minitietueen kenttien sisältö säilyy.

[Minitietueen ja tallennusluston yhdistäminen Aurorassa](#)

[Minitietueen ja tallennusluston yhdistäminen Koha-TäTissä](#)

Auktorisoitujen hakumuotojen käyttö

Käytä henkilö- ja yhteisönimistä sekä asiasanoista ainoastaan auktorisoituja hakumuotoja.

- tärkeimmät kentät: 1XX, 6XX, 7XX, 8XX
-  Suoraan julkaisusta kuvailukenttiin jäljennettävät tiedot (esim. kenttään 245 ja 264) eivät yleensä ole auktorisoituja muotoja.

Melindassa on käytössä auktoriteettitietokanta [Asteri](#), joka sisältää:

- [KANTO](#)n – kansalliset toimijatiedot (henkilöt, toimijat, yhteisöt)
- [Yleisen suomalaisen ontologian](#) – YSO
- [Suomalaisen lajityyppi- ja muotosanaston](#) – SLM
- [KAUNO](#) - fiktiivisen aineiston ontologia – KAUNO
- [Yleisen suomalaisen ontologian paikkakäsitteistön](#) – YSO-paikat
- Teosauktoriteetit

Asterissa on lähinnä kotimaisia nimiä, mutta joitain ulkomaisia käännöskirjallisuudessa esiintyviä "hankalia" nimiä on otettu mukaan tietokantaan.

Ulkomaisten toimijoiden nimet voi tarkistaa eri maiden kansalliskirjastojen auktoriteettirekistereistä tai -tietokannoista. Alla muutama esimerkkilinkki:

- Kongressin kirjaston [Authorities](#)-tietokanta
- Ruotsin kuninkaallisen kirjaston [Libris katalogisering](#), Agent-tietokanta
- VIAF - [The Virtual International Authority File](#)
- [ISNI](#)-keskus

- Yksityiskohtainen käyttöohje: [Alephin otsikkumuotohaut](#)

Mikäli työkalu ei ole Asteria, saat sen asennettua seuraavan ohjeen avulla:

- Asterin asennus: [Asterin sanastojen \(FIN10\) ja nimien \(FIN11\) käyttöönotto Aleph-klientissä](#).

[Hakumuotojen käyttö Aurorassa](#)

Hakumuotojen käyttö Koha-TäTissä: [Finto](#) ja [Kanto/Asteri](#)

Metatietosanasto ja vakiofraasit

Käytä yleisiä huomautuksia ja vakiofraaseja, fraasit ja vakiohuomautukset löydät [Metatietosanastosta](#).

Metatietosanasto on kuvailijan työkalu aineiston kuvailussa ja hauissa tarvittavien termien valinnassa. Metatietosanasto on jäsennelty RDA-rakenteen mukaisesti. Sanastoa täydennetään jatkuvasti.

Miksi metatietosanasto?

- Yhdenmukaisten termien käyttö on tärkeää, koska se mahdollistaa tiedon automaattisen käsittelyn ja käännökset eri kielille.

Asterista poimittavien auktorisoitujen nimimuotojen ja asiasanojen lisäksi monien muiden kenttien sisältö voidaan Alephissa poimia valmiista vaihtoehtoista. Tällaisia vaihtoehtolistoja löytyy esimerkiksi erilaisille koodeille ja vakiofraaseille. Sisältövaihtoehdot liittyvät Metatietosanaston termeihin ja fraaseihin, MARC 21 -formaattiin, sen suomalaisiin soveltamiskäytäntöihin, sekä Alephin toiminnallisuuteen.

- Luettelo sisältövaihtoehtoista ja ohjeita niiden käyttöön: [Aleph-MARC-osakenttien sisältövaihtoehtoja](#).
- Aurorassa on poimittavissa valmiita sisältövaihtoehtoja joissain kentissä (mm. suhdeterminit) ja [kuvailupohjiin](#) voi tallentaa fraaseja valmiiksi.

Muuntaja-ohjelma tietueiden aineistotyyppin muuttamiseen

Muuntaja on Kansalliskirjastossa kehitetty ohjelma tietueiden muuttamiseen aineistotyyppistä toiseen.

Muuntaja tuottaa e-aineistotietueita painetun version tietueista ja päinvastoin. Tulossa myös muunnoksia muiden aineistotyyppien välille.

Tarkemmat ohjeet Melinda-wikissä: [Muuntaja-ohjelma](#).

[Muuntaja](#) toimii parhaiten Chrome-verkkoselaimella. Kirjaudu Muuntajaan omilla Melinda-tunnuksillasi.

Cyrillux-ohjelma tietueiden translitterointiin

Cyrillux on Kansalliskirjastossa kehitetty ohjelma kyrillisellä kirjaimistolla kuvailtujen tietueiden koneelliseen translitterointiin. Voit käyttää ohjelmaa sekä primaari- että poimintakuvailussa.

Cyrillux tukee sekä tieteellisissä kirjastoissa käytettävää kansainvälistä ISO 9 -standardia että yleisten kirjastojen käyttämää SFS 4900-standardia.

Cyrillux korvaa aikaisemmin kyrilliikan luetteloinnissa käytetyt kyrilliikkakonversiot. Tarkemmat ohjeet Melinda-wikissä: [Cyrillux-ohjelma](#).

[Cyrillux](#) toimii Chrome-verkkoselaimella. Kirjaudu ohjelmaan Melinda-tunnuksillasi.